

## IZGLAGOLSKE KRŠČANSKE TERMINOLOŠKE TVORJENKE V SLOVENSKIH NABOŽNIH PRIROČNIKIH DO SREDE 19. STOLETJA

Pri krščanskih samostalniških terminih, tvorjenih iz glagola, se pojavljajo skoraj vsi skladenjskopodstavni vzorci. Ugotavljali smo najbolj produktivne besedotvorne postopke in besedotvorne pomenske skupine z enakofunkcijskimi obrazilnimi morfemi, ki v besedilih izkazujejo različno pogostnost rabe (frekvenco). Zaradi pomenske nediferenciranosti predvsem obrazilnih morfemov s pomenom dejanja in rezultata glagolskega dejanja smo pomen tvorjenk razpoznavali v sobesedilni rabi. Izkazalo se je, da so terminološke tvorjenke pretežno (navadne) izpeljanke, največkrat izpričane v besedotvornem pomenu dejanja in vršilca glagolskega dejanja, medtem ko je na primer za besedotvorni pomen predmet, povezan z dejanjem, najden le kak posamični primer. Med izglagolskimi tvorjenkami s pomenom dejanja preko polovice primerov predstavljajo glagolniki s priponskim obrazilnim morfemom *(-a/e/ova)nje*, po produktivnosti tvorbe sledi izpeljava z ničtim obrazilnim morfemom  $-\emptyset$  ter s priponskima obraziloma *-a* in *-ba*. Pri vršilcu glagolskega dejanja se ob podstavi iz nedovršnih in dovršnih glagolov najpogosteje razvrščajo priponska obrazila *-nik* in *-ník*, *-vec*, *-ar* in *-tel*, *-teo*, medtem ko so ostala ostajala na obrobju terminološke tvorbe. V okviru tipološke predstavitve smo sproti opozarjali na prvine narečnih besedotvornih sestavov, na vpliv nemške jezikovne podlage, ki je zaviralno vplivala na razmah slovenskih tvorbenih postopkov, ter na izmenjave terminoloških tvorjenk v tristoletnem razvojnem loku.

zgodovinska terminologija, krščanski termini, besedotvorje, izglagolski samostalniki

In Christian nominal terms derived from verbs almost all underlying syntactic patterns appear. The article analyses the most productive word formational procedures and semantic groups with same-function suffixes which in texts manifest different frequencies of use. Due to non-differentiation of meaning, especially with suffixes with the meaning of giving verbal action and the result of the verbal action, we studied the meaning of complex words in contextual use. It turned out that terminological complex words are mostly (simple) derivatives, usually appearing with the word formational meaning of giving verbal action and the agent of the act, while for the word formational meaning of an object connected to the act only a few examples are found. Among deverbal nouns with the meaning of giving verbal action, more than half of the examples are gerunds with the suffix *(-a/e/ova)nje*, which are followed by zero suffixes  $-\emptyset$  and with suffixes *-a* and *-ba* when considering the productivity of complex words. With regard to the agent of the verbal act, with a root from imperfective or perfective verbs, there appear most frequently the suffixes *-nik* and *-ník*, *-vec*, *-ar* and *-tel*, *-teo* while the rest of have remained on the margins of terminological formation. Within this typological study, we point to the elements of the dialectal word formation groups, to the influence of the German linguistic foundation which has hindered the development of Slovene complex word formation, and the exchange of terminologically complex words over a 300-year period.

historical terminology, Christian terms, word formation, deverbal nouns

0 Naslov danega prispevka zavezuje k čimbolj izčrpni predstavitvi krščanskih terminov, ki so se iz glagola oblikovali po besedotvornih tvorbenih postopkih. Pred časom sem imela ob zbranim terminološkem gradivu za analizo besedoslovnih lastnosti krščanske terminologije priložnost le okvirno, po kronološkem vrstnem redu evidentirati terminološke tvorjenke.<sup>1</sup> Gre za dovolj reprezentativen besedilni fond iz prevodov in priredb osnovnih verskih priročnikov od srede 16. do srede 19. stoletja: katekizmov in katekizemskih delov lekcionarjev, manj iz obrednih besedil in molitvenikov. Ob povabilu na simpozij s predvideno zgodovinsko terminološko tematiko se mi je ponudila priložnost, natančneje raziskati t. i. motivirano plast<sup>2</sup> krščanske terminologije, in sicer besedotvorno tvorbo. Zanimajo nas najbolj rodni (produktivni) besedotvorni postopki tvorbe krščanskih terminov in realizirane besedotvorne pomenske skupine z enakofunkcijskimi obrazilni morfemi, ki v besedilih izkazujejo večjo ali manjšo pogostnost rabe (frekvenco).<sup>3</sup>

0.1 Že na začetku lahko predpostavljamo, da je zvrstna in vsebinska zamejenost obravnavanih besedilnih virov<sup>4</sup> ter dodatna omejitvev na izbrano zgodovinsko terminološko leksiko vplivala na število obravnavanih tvorjenk in s tem na ožji izbor besedotvornih postopkov, manjše število izkazanih besedotvornih pomenov in obrazilnih morfemov zanje. Pri terminološki leksiki, ki ji je ustaljenost in (relativna) pomenska nespremenljivost pomembna razločevalna prvina v primerjavi s splošnim izrazjem, ostane stilistična vloga obrazil neizpolnjena. Izkazalo se je namreč, da ne moremo pričakovati sprememb, kot se dogajajo npr. v besedilih umetnostne zvrsti, kjer se morfemska obrazila lahko menjajo glede na stilno zaznamovanost oziroma ekspresivno rabo. Spremembe v terminološkem besedotvornem sestavu pričakujemo ob umikanju iz nemščine prevzetih krščanskih terminov in njihovih besednih družin na prelomu 18. in 19. stoletja, ker so izginili besedotvorni vzorci, ki jih jezik ni sprejel za svoje; prav tako v procesu enotenja slovenske knjižne norme, ki je obenem z opuščanjem pokrajinskih knjižnih različic potekal v prvih desetletjih 19. stoletja. M. Orožen (1980: 29, 33) je namreč v številnih starejših besedilih neumetnostnih in umetnostne zvrsti ugotavljala, da je bilo vsaj posredno čutiti nemško jezikovno predlogo, ki je zaviralno vplivala na izrabo in razvojni razmah besedo-

<sup>1</sup> Za potrebe jezikoslovne obravnave krščanske terminologije v disertaciji A. Legan Ravnika Obredna terminologija v razvoju slovenskega knjižnega jezika (Od Brižinskih spomenikov do ustalitve enotne knjižne norme sredi 19. stoletja), 2001/02, mentorica prof. dr. M. Orožen, somentor prof. dr. M. Smolik, je bilo izpisanih približno 1000 samostalniških terminov na 16.000 kartotečnih listkih iz preko štiridesetih nabožnih del v sobesedilni rabi. (Gl. seznam virov!)

<sup>2</sup> Pri V. P. Danilenu (1977: 38) med nemotivirane termine sodijo netvorjenke, prevzeti termini, terminološki kalki in t. i. priimkovni termini. Razlikuje tri tipe motiviranih terminov, kar ustreza pomenskimi, skladijskim in oblikoslovnim (primernejši izraz bi bil besedotvornim, ker gre za tvorbo novih besed) tvorbenim načinom.

<sup>3</sup> T. Priestly (1999) je na primeru dveh izpridevniških glagolskih besedotvornih vzorcev z obraziloma *-eti* (rjav > rjaveti) 'postajati rjav' in *-iti* (rjav > rjaviti) 'delati rjavo' utemeljeval nujnost razlikovanja med produktivnostjo besedotvorne tvorbe (*productivity*) in pogostnostjo rabe tvorjenk (*frequency*).

<sup>4</sup> Kar se je potrdilo na širšem gradivu, je ugotavljala že A. Vidovič Muha pri analizi tvorjenk iz Trubarjeve *Cerkovne ordninge* (1986, 1989a).

tvornih vzorcev posameznih pomenskih kategorij. Predhodno smo že opozorili na pokrajinske knjižne besedotvorne različice, ki so z različno razvrstitvijo enakih obrazil ob različnih besedotvornih podstavah in obratno kazale na prvine narečnih besedotvornih sistemov (Legan Ravnikar 2002: 356–359). Razpoznavali smo tudi poskusne tvorjenke, ki se niso obdržale v knjižni rabi (Legan Ravnikar 2003: 576–577) in sledili procesu ustaljevanja terminoloških tvorjenk za izbrane krščanske pojme na podlagi medsebojnih izmenjav (Legan Ravnikar 2004: 248–257).

Raziskava se nam zdi koristna, ker obravnava tvorjenega besedja izključno iz starejših slovenskih (rokopisnih) dvojezičnih ali večjezičnih slovarjev vsaj do konca 18. stoletja ne more povsem izkazovati realne rabe. Znano je namreč, da so slovaropisci po potrebi sami priložnostno tvorili prevodne ali podomačene ustreznice k tujejezičnim iztočnicam, ki so jih kasnejši pisci prepisovali in tako ohranjali v slovarskih sestavkih, v besedilih in v govorjenem jeziku pa se niso realizirale.<sup>5</sup> Šele na podlagi zgodovinskega besedilnega gradiva, torej izpisov, iz katerih lahko oblikujemo popolne ali delne zbirke besed, ali iz digitaliziranih starejših besedil s pomočjo programov za jezikoslovno analizo lahko ugotavljamo zakonitosti razvoja knjižne terminološke besedotvorne tvorbe. V osnovi smo se odločili za sinhrono metodo, in sicer za tipološko predstavitev krščanskih terminoloških tvorjenk, ki smo jih razvrščali po besedotvornih pomenih in enakofunkcijskih obrazilnih morfemih. Upoštevali smo tudi razvojni vidik, saj smo, kjer se je le dalo, sproti opozarjali na čas pojavitve, na semantični in oblikovni razvoj posameznih krščanskih terminov ter izmenjave v sistemu.

**0.2** Krščanske terminološke tvorjenke so se pojavile že v prvi slovenski knjigi – katekizmu, začetki pa so potrjeni v molitvenih obrazcih ohranjenih srednjeveških jezikovnih spomenikov. Izmed približno tisoč različnih krščanskih, predvsem liturgičnih terminov je dobra polovica terminoloških tvorjenk, med katerimi prav izglagolske tvorjenke predstavljajo največji delež.<sup>6</sup> Zbirali smo jih po metodi delnega (izbirnega) izpisa. Pri izpisovanju so bili namerno izpuščeni le termini v (skoraj) identični sobesedilni rabi, kar bi v primeru popolnih izpisov gradivsko zbirko le pomnožilo, ne pa vsebinsko obogatilo. Kot pravilna se je izkazala tudi odločitev, da smo termine izpisovali v sobesedilu, kajti iz nadaljevanja je razvidno,

<sup>5</sup> Lahko govorimo o bogastvu tvorbenih možnosti slovenskega jezika v posameznih slovarjih, rezultati pa ne morejo biti relevantni za ugotavljanje besedotvornomorfemskih zmožnosti knjižne norme v danem zgodovinskem obdobju. Teh individualnih tvorjenk tudi ne moremo enakovredno primerjati z razgibanostjo v govorjenem in pisnem jeziku potrjenih tvorjenk iz sodobnega knjižnega jezika. Od razvetljencev dalje je postal popis živega besedja prva zakonitost zbiralca. Zgledovanje pri drugih predhodnih ali sočasnih slovanskih slovarjih sega še v čas humanizma, v 19. stoletju pa so upoštevali predvsem nemško-slovanske slovarje. Za izrazje različnih strokovnih področij so slovaropisci radi sprejemali slovanske izposojenke, ki niso bile sprejete v slovensko besedišče (Orožen 1986); v času ilirizma so celo izločali ustaljene termine, ki niso bili potrebni zamenjave.

<sup>6</sup> To je približna ocena na podlagi zbirke terminoloških tvorjenk, ki obsegajo tudi izpridevniške in izsamostalniške tvorjenke. Zaradi obsežnosti gradiva jih v razpravo nismo vključili, bodo pa, upamo, predmet kake kasnejše obravnave. Šele tedaj bomo lahko natančneje opredelili kvantitativna razmerja med njimi.

da besedotvornega pomena tvorjenke dostikrat ni bilo mogoče razpoznati s pretvorbo v skladenjsko podstavo, temveč šele iz besedilnega okolja.

**0.3** Če izvzamemo primere naj sodobnejše (ne)normativne tvorbe, se v danem terminološkem gradivu iz knjižnih izdaj od srede 16. do srede 19. stoletja pojavljajo skoraj vsi (izvzete so priredne zloženke) skladenjskopodstavni vzorci (po Vidovič Muha 1988: 7–37), le njihova produktivnost je drugačna, kot nam jo izkazujejo tvorjenke v sodobnem knjižnem jeziku. Izpeljava je bila tako v preteklosti kot danes prevladujoč, najbolj produktiven besedotvorni način, nemodifikacijske (navadne) izpeljanke pa najbolj frekventne krščanske terminološke tvorjenke. Pri popisu izglagolskih terminoloških tvorjenk smo na izrazni ravnini opazili pomembno razliko, namreč, da se v starejših virih podstavna ali obrazilna sestavina na spoju oziroma morfemskem šivu glasovno ne premenjuje.<sup>7</sup> Torej so bile »zgodovinske« tvorjenke v razmerju do motivirajočih besed manjkrat premenjene kot »sodobne«, npr. pri prekmurskih piscih 18. stoletja se je pogosteje kot pri osrednjih pojavljala nepremenjenost korenkega morfema: *krstšivanje*, *častenje*. Nekatero premenjevanje podstave terminoloških tvorjenk in obrazilnih morfemov v posameznih literarnozgodovinskih obdobjih še niso bile uresničene. Poglejmo si nekaj primerov. V nabožnih besedilih osrednjih piscev preglas ni bil realiziran do konca 18. stoletja, npr. pri priponi *-ova-*:<sup>8</sup> *izprašovanje vesti*, *krščovanje*, *mašovanje*, *oklicovanje*, *pričovanje*, *posvečovanje*. Pripona *-ava-* je bila omejena na besedila prekmurskih, npr. *podigavanje*, *premišljavanje* (*vesti*), *pričeščavanje*, *zdihavanje*, in vzhodnoštajerskih piscev, kot *skušavanje*.<sup>9</sup> Pri nekaterih glagolskih samostalnikih jotacija v 18. stoletju še ni bila izvršena, npr. *obsodenje* je izpričano pri razsvetljenskih piscih, v predromantiki pa je raba nihala: *obsojenje*, *sodenje*, *razsodenje*. Šele v začetku 19. stoletja sta se ustalili oblikoglasni premeni krnitev in premena po zvonečnosti *iz > s*, *z* v predpionskem obrazilnem morfemu, npr. *spoved*, *skušnjava*, *zveličanje*. Opazna sprememba v tem času je bila tudi postopna opustitev protetičnega *v*, npr. (keršansko) *upanje* namesto *vupanje*.

---

<sup>7</sup>Podobno so izsledki jezikoslovne analize tvorjenk v *Cerkovni ordningi* pokazali na premenske posebnosti tvorjenk 16. stoletja: pojav nepremenjenosti in drugačne premenjenosti korenkega morfema, predpone, predvsem pa glasov na predpionskem ali priponskem morfemskem šivu (Vidovič Muha 1986: 350).

<sup>8</sup>Pri raziskovanju besedotvorne alternacije glagolskih dvojic, izpeljanih s priponama *-ova-* in *-ava-*, je M. Merše (2005: 355) na podlagi popolnih izpisov besedišča protestantskih piscev 16. stoletja med drugim ugotovila, da je preglašena različica pripone *-ova-* (zapisane kot *-uva-*) *-eva-* značilnost Juričičevega jezika, drugod se je pojavljala le kot nepričakovana izjema, npr. *očiščevanje* pri Dalmatinu.

<sup>9</sup>Tudi iz primerov terminoloških tvorjenk je razvidna narečna zamejenost priponskega obrazila *-ava-*, katerega se je izogibal že S. Krelj (Merše 2005: 356). Obrazilni morfem se uvršča med prekmurske in vzhodnoštajerske jezikovne značilnosti, kar potrjuje tudi primerjava z gradivom iz starejših slovenskih slovarjev (Merše 2005: 374–376).

## 1 Izglagolske tvorjenke z besedotvornim pomenom dejanja

Jezikoslovna analiza je pokazala, da največ samostalniških terminoloških tvorjenk izhaja iz glagolske zveze v skladenjski podstavi. Vse izglagolske krščanske tvorjenke so nemodifikacijske. Kot se je izkazalo za protestantske liturgične termine v knjižem jeziku 16. stoletja (Legan Ravnikar 2003: 573), so bili nekateri besedotvorni pomeni tudi na širšem gradivu v razponu tristo let le izjemoma potrjeni s posameznimi primeri. To velja za besedotvorna pomena predmet, ki je povezan z dejanjem, in sredstvo dejanja, medtem ko sta po produktivnosti tvorbe in rabi opazno izstopala besedotvorna pomena dejanje (nediferencirano s pomenom rezultat dejanja) in vršilec glagolskega dejanja. Znotraj posameznih besedotvornih pomenskih kategorij je tudi zaradi analogije<sup>10</sup> potrjen skromen izbor obrazilnih morfemov, ne glede na to, za katero besedotvorno vrsto gre.

**1.1** Med izglagolskimi tvorjenkami z besedotvornim pomenom dejanja preko polovico vseh analiziranih terminov predstavljajo (navadne) izpeljanke s priponskim obrazilom (*-a/e/ova*)nje. Ni povsem jasno, ali je na tvorbo glagolnikov vplivalo kalkirano prevajanje, kajti znano dejstvo je, da so se z glagolniško ustreznico v slovenščini prevajali različni tipi tvorjenk iz nemščine. Praviloma naj bi šlo le za tvorjenke z nedovršnikom v besedotvorni podstavi.<sup>11</sup> Iz sobesedilne rabe pa je razvidno, da je priponsko obrazilo *-nje* večpomensko in da so prav glagolniki z dvovidskim glagolom ali dovršnikom v podstavi praviloma izpričani tudi v besedotvornem pomenu rezultata glagolskega dejanja. Obrazilni morphem *-nje* je kot izjema potrjen v pomenu kraja glagolskega dejanja, npr. vzhšt. *očišenje* 'vice'.

Med izglagolskimi tvorjenkami je *-nje* pogost obrazilni morphem že v Brižinskih spomenikih (prim. Vidovič Muha 1989b: 51–62), npr. liturgična termina *balovanje* in *spasenje*, izpričan pa je tudi v srednjeveških jezikovnih spomenikih: *vstanje* (Celovski rokopis), *stajenje* (Starogorski rokopis), *priseganje* (Stiški rokopis). Pravi razmah so glagolski samostalniki dosegli pri tvorbi protestantskih krščanskih terminov v dobi reformacije (Legan Ravnikar 2003: 575). Če jih med seboj primerjamo v tristoletnem obdobju od srede 16. do srede 19. stoletja, takoj opazimo, da le-ti predstavljajo najbolj produktiven tip izglagolskih tvorjenk, obrazilo *-nje* pa morphem

<sup>10</sup> Pri nastanku novih besed gre pogosto za analogičen prenos specializiranih ali tudi strukturalnih sufiksov na različne, netipične podstave in tako zaradi zvočnih asociacij pogosto razpada oblikovna jasnost strukture posameznih besedotvornih kategorij (Orožen 1968: 211).

<sup>11</sup> A. Bajec (1950: 13–16) je ugotavljal, da so glagolnike (*nomen actionis*) prvotno imeli le nedovršniki, tako da je jezik dostikrat z nedovršnikom izražal dovršeno glagolsko dejanje, npr. *darovanje*, *odpuščanje* (grehov), *povzdigovanje*, (mašniško) *posvečevanje*, *vstajanje*. Kasneje so jih po analogiji dobili tudi dovršni glagoli, pri katerih pa je opaziti »določene pomenske tančine« oziroma spremembe besedotvornega pomena, npr. v kraj dejanja: *jetje* 'ječa', ali rezultat dejanja oziroma stanje po izvršenem dejanju, npr. *razpetje* 'križanje' pomeni vzhšt. *razpelo*, *poročenje* 'ukaz', *pozdravljenje* 'pozdrav', *premaganje* (pri Trubarju imamo *vsak po svojem premaganju = po svojih močeh*), *velenje* 'zapoved'. Bajec se je strinjal s trditvijo A. Beliča, »da jezik ne trpi tvorb za oznako dovršenega glagolskega dejanja, ako le-te ne pomenijo tudi rezultata tega dejanja in imajo zatorej samostalniški pomen. Če pa katero drugo obrazilo pove prav toliko, potem ljudstvo le redko rabi dovršni glagolnik.«

z najvišjo frekvenco primerov v izbranih besedilnih virih.<sup>12</sup> Naj naštejemo najbolj pogoste »nedovršne« in »dvovidske« glagolnike (primeri so ločeni s podpičjem): *bogovanje, malikovanje, mazilenje, pričovanje, romanje, trpljenje, žalovanje, žebranje, življenje; odpuščanje*,<sup>13</sup> *darovanje, povzdigovanje, posvečevanje, vstajanje*. Številčno dosti ne zaostajajo krščanski termini s prevzeto besedotvorno podstavo, kot *cagovanje, cbivlanje, ferdamanje, ferdamnanje/ferdamnenje, gajžlanje, grevanje, štrajfanje/štrafanje, štritanje, žalbanje, žeganje*. Po izmenjavi z domačo glagolsko podstavo konec 18. in v prvih desetletjih 19. stoletja, npr. *bičanje* namesto *gajžlanje, obžalovanje* namesto *grevanje*, je raba glagolnikov s prevzeto podstavo postopno pešala. Pregledano gradivo nam ponuja sklep, da so se prevzete izpeljanke do druge polovice 19. stoletja večinoma umaknile iz knjižne norme in formalne rabe v cerkvi. Kot smo že poudarili, so se po analogiji v skladenjski podstavi glagolnikov pojavljali tudi dovršni glagoli, npr. *odločenje, opravičenje, oznanjenje, pogubljenje, razodenje, razsvečenje, včlovečenje, zaprosenje, zasluženje*. Bajec (1950: 16) je pravilno sklepal, da so se »dovršni« glagolniki še posebej uveljavili v cerkvenem jeziku. Tako je primerjalna analiza na obsežnem gradivu pokazala, da so »dovršni« glagolniki zaradi pomenske nediferenciranosti – pomenili so dejanje (v mislih imamo tudi dvovidske glagole, ki se v vsakokratni rabi uresničujejo bodisi kot nedovršniki ali dovršniki) in rezultat glagolskega dejanja – po pogostnosti rabe enakovredni z »nedovršnimi«.

**1.1.1** Zaradi težnje po pomenski razločevalnosti se je od začetka 19. stoletja obrazilo *-nje* v pomenu rezultata dejanja začelo izmenjavati z obrazilnimi morfemi, ki so poprej kot manj produktivni obstajali na obrobju terminološke rabe, npr. *-ø, -a, -ba, -(i)lo, -tevl/-tov, -tva*, izjemoma *-stvo* in *-ek*. Poglejmo si nekaj primerov pretvorb: *darovanje > dar, obudjenje > obuditev, odvezanje > odveza, oklicovanje > oklic, ofranje, ofrovanje > ofer, opominjanje > opomin, (po)mazanje > mazilo, obtoženje > obtožba, obsojenje > obsodba, odpovedanje (vzhšt.) > odpoved, odrešenje > odrešitev, oznanjenje > oznanilo, potrjenje > potrdilo, pregrešenje > pregreha, prekletje > prekletva, stvarjenje > stvarstvo, ukazanje > ukaz, zahvaljenje > zahvala, zavezanje > zaveza, zaznamenovanje > zaznamek*. Po naših ugotovitvah sta od najstarejših knjižnih virov razločevalna obrazilna morfema za besedotvorna pomena dejanje in rezultat glagolskega dejanja dokumentirana le pri temeljnih, pogosto rabljenih krščanskih terminih, npr. *krščovanje – krst, mašovanje – maša, moljenje – molitov, molitev, molitva, obhajanje – obhajilo, spovedanje – spoved, žeganje, žegnovanje – žegen*.

**1.1.2** Med glagolniki moramo posebej izpostaviti izpeljanke iz navideznih glagolskih zloženok,<sup>14</sup> nastale zaradi morfemskega prevajanja iz nemščine, npr. *gorihojenje, gorivstajenje* (prekm. *gorstajanje, gorstanenje*), *zadostistorjenje* (Dajenko),

<sup>12</sup> Prim. razvoj besedotvorne teorije pri nas na primeru glagolskih samostalnikov A. Žele (1997).

<sup>13</sup> *Odpuščanje* je zapisano v apostolski veri iz Celovškega rokopisa in *odpuščanje* v Starogorskem rokopisu, v Brižinskih spomenikih je v istem pomenu potrjen izraz *odpustek*.

*zadostačinenje* (M. Küzmič), *naprejevzetje*, *predvzetje*.<sup>15</sup> Med terminološkimi tvorjenkami jih ni bilo veliko, zaradi nevráščenosti v besedotvorni sistem slovenskega jezika pa so bile precej opazne. Kljub vsemu so do začetka 19. stoletja ostale trdno zasidrane v nabožnih knjižnih izdajah na celotnem slovenskem jezikovnem prostoru.

**1.1.3** Če smo predhodno ugotavljali enotno izrazno podobo glagolniških tvorjenk protestantskih, baročnih in razsvetljskih piscev na prostoru osrednjih slovenskih narečij, lahko v 18. in 19. stoletju na podlagi ohranjenih istovrstnih besedil v vzhodnoslovenskem knjižnem jeziku odkrivamo diferencialno podobo liturgičnih (obrednih) terminoloških tvorjenk v osrednjem in vzhodnem tipu slovenskega obrednega jezika (Orožen 1996, Legan Ravninar 2002). Na izrazni ravni se tvorjenke razlikujejo med seboj po poimenovalni motivaciji (razlike v skladenjski podstavi) in izbiri obrazilnih morfemov, torej obstajajo razlike v motivirajočih in motiviranih besedah. Iz protestantske in katoliške knjižne tradicije ogrskih Slovencev, ki je, tako kot celotni panonski prostor (prim. kajkavski knjižni jezik že v 16. stoletju), nastala predvsem na temelju grško-starocerkvenoslovske tradicije, v nasprotju z latinsko-nemško tradicijo v osrednjeslovenskem prostoru (Orožen 1996, Jesenšek 2005), si stoje nasproti različne izpeljanke s prevzeto podstavo, npr. (osr. – vzh.): *ofr(ov)anje* – *aldovanje*, *štrafanje* – *kaštiganje*, ali z domačo (stcsl.) besedotvorno podstavo na obrobju, npr. *žegnanje* – *blagoslovljenje*. Izhajajoč iz panonskoslovske narečne podstave – ravenskega in goriškega govora, z dolinskimi glasoslovnimi značilnostmi na prelomu 19. in 20. stoletja (Jesenšek 2005: 1) – v prekmurskem knjižnem jeziku prevladujejo domače razlikovalne tvorjenke, npr. *bičuvanje*, *dugovanje*, *koronovanje*, *nasledovanje*, *obečanje*, *objokanje*, *obrejvanje*, *odkupljenje*, *opominanje/opominovanje*, *ožaljenje*, *pobudenje* (vere), *podigavanje*, (angelsko) *pozdravljenje/pozdravljanje*, *poželenje*, *pričeščavanje* ‘obhajanje’, *priporačanje*, *skušavanje*, *skvarjenje*, *spravičanje*, *stvorjenje*, *zdihtavanje*. Tudi v vzhodnoštajerskih besedilih najdemo zanimive glagolnike, ki se kažejo kot razlikovalni v primerjavi z enakopomenskimi tvorjenkami v osrednjeslovenskem in prekmurskem knjižnem jeziku, npr. *obredovanje*, *odpovedanje*, *pomilenje*, *posve-*

<sup>14</sup> A. Vidovič Muha (1984: 352) razlikuje med strukturno neenakimi poimenovanji: izpeljanke so, ko je v skladenjski podstavi res zloženka, npr. *vunkajmetanje* (to, da se vunkajmeče, *vunkajmetati* ‘izmetati’); za (samostalniške) zloženke pa bi šlo v primeru, ko v podstavi nimamo glagolske zloženke, npr. *vkupemoljenje* (to, da se vkupe moli). Kalkiranje je bilo torej eden od načinov širitve slovenskih samostalniških terminov. M. Merše (2003: 81) je na podlagi popolnega gradiva ugotavljala, da je bil dani postopek v času nastanka slovenskega knjižnega jezika tudi eden izmed osnovnih načinov širitve glagolskega besedja. Jezikoslovna analiza jo je privedla do oblikovanja več tipov glagolskih tvorjenk, med katerimi izstopata dva: a) *gori vstati*, *doli poklekniti* (*aufsehen*, *niederknien*) in b) *dopasti* (*gefallen*). Prislovna sestavina v prvem tipu je prevodna ustreznica nemške predpone, ki je lahko predložnega ali prislovnega izvora. Drugi tip predstavljajo morfološki prevedki nemških neločljivo sestavljenih glagolov z nepoudarjenimi predponami, ki so zaradi strukturne izenačenosti s slovenskimi predpenskimi glagoli manj izstopali.

<sup>15</sup> Glagolski samostalniki na *-tje* so bili redki: Slomšek je zapisoval *trdno naprejevzetje* (1845), *obljuba poboljšanja ali predvzetje* (1869), Dajnko (1826) *naprejevzetje poboljšanja*, Burgar (1833) pa že *trdni sklep poboljšanja*. Prim. tudi prekm. *razpetje* ‘razpelo’, *pitje* ‘pijača’, *poprijetje* ‘spočetje’.

*dočenje, potrdenje* (v veri) 'birma', *povživanje, poznamlanje, pregrešenje, smilenje, spočinjanje, svečenje, težavenje* 'mučenje', *zovraženje* (poleg zovraštvo).

Iz konkretnih primerov lahko povzamemo, da so se tudi na severovzhodnem delu slovenskega jezikovnega ozemlja, kjer se je krščanska terminologija oblikovala iz drugačnih jezikovnih in sociolingvističnih okoliščin, glagolski samostalniki (z nekoliko manj primeri) izkazovali kot najfrekventnejše krščanske terminološke tvorjenke.

**1.1.4** Poleg navadnih izpeljank in izjemoma tvorjenk iz predložne zveze so z obrazilnim morfemom *-nje* izpričani posamični primeri sestavljenk. Drugostopenjske tvorjenke, ki so nastale s sestavljanjem, so vidski pari k »nedovršnim« glagolnikom z domačo ali prevzeto besedotvorno podstavo, npr. *klicanje* in *poklicanje*, *križanje* in *prekrižanje*, *lonanje* in *polonanje*, *troštanje* in *potroštanje*.

**1.1.5** Največ medponsko-priponskih zloženek s priponskim obrazilom *-nje* je v besedilih protestantskih piscev 16. stoletja, pa tudi tedaj med krščanskimi termini niso izkazovale produktivne tvorbe niti ne pogoste rabe. Gre predvsem za morfemsko prevedene (kalkirane) zloženke iz nemščine. Postopek tvorbe je bil pri izbranih terminih s predložnozvezno skladijsko podstavo potrjen na celotnem slovenskem prostoru: osr. *vnebohojenje*, prekm. *vneboidenje* in *vnebozastoplenje*. Besedotvorna tvorba je bila le izjemoma motivirana z domačimi pomenskimi sestavinami v besednozvezni skladijski podstavi, npr. kajkavsko in vzhšt. *bogocastje*.

**1.1.6** Produktivnejša terminološka tvorba se izkazuje pri zloženkah z enomorfemskim medponskim obrazilom, ki prav tako prekriva prostor osrednjih in obrobnih slovenskih narečij. Pomenskosestavinsko prekrivnost z nemško predlogo<sup>16</sup> in hkrati nenormativno rabo v slovenskem jeziku izkazujejo liturgični termini iz različnih literarnozgodovinskih obdobj, npr. osr. *almožnodajanje* (protestantizem, protireformacija), vzhšt. *pokorodelanje* (predromantika), prekm. *pokoročinenje*, *hvalodavanje* (razsvetljenstvo), osr. *veromolenje* (protestantizem), osr. *križodelanje* (predromantika), osr. *mesopostenje* (razsvetljenstvo), osr. *vbogajmedajanje* (razsvetljenstvo), vzhšt. *verogubljenje*.

**1.1.7** Sklopi z izglagolsko sestavino v skladijski podstavi so bili najbolj razširjeni pri slovenskih protestantskih piscah 16. stoletja: *drugočrojenje*, *drugočkrščovanje* (prekm. v 18. stoletju *drugočkrstšivanje*), *radodajanje*; prekm. *dobročinenje*, vzhšt. *dobrovelenje*.<sup>17</sup> Drugostopenjski besedotvorni različici prekm.

<sup>16</sup> Med slovenskimi ustreznici nemškimi (samostalniškimi) zloženkam je A. Vidovič Muha (1997: 40–45) izločila tri tipe, ki jih je ponazorila z zgledi: slovenske ustreznice so kalkirane (normativni in nenormativni tip); slovenske ustreznice imajo lastno pomenskosestavinsko zgradbo, torej so samostojni prevodi nemških zloženek; slovenske ustreznice so delno kalkirane, če je le en korenski morphem nemške zloženke tudi v slovensščini ohranil svoje pomenske sestavine.

<sup>17</sup> Prim. *dar dobrovelenja – dar svetovanja*. Sklope smo od terminoloških besednih zvez ločili zaradi pisave besed skupaj. Na tem mestu je pri Dajniku izpričana prilastkovna zveza *evangeljske dobre velenja*.



*blagoslovljenje* in *vzhšt.* (Dajenko) *blagoslavljenje* imata v skladenjski podstavi sklop stcsl. izvora.<sup>18</sup>

**1.2** Izpeljava terminov s funkcijskim oziroma ničtim obrazilom je bila produktivna pri prevajanju krščanskih terminov že v prvih prevodih molitvenih obrazcev za naše poganske prednike. To nam dokumentirajo Brižinski spomeniki iz 10. stoletja z liturgičnimi termini *ispoved- $\emptyset$* , *obeta- $\emptyset$* , *pokazen- $\emptyset$* , *pomot'- $\emptyset$* , *razboj- $\emptyset$* . V terminološkem gradivu 16. stoletja se je produktivnost tvorbe izkazovala skozi krščanske termine z domačo besedotvorno podstavo, npr. *čast- $\emptyset$* , *dar*, *dolg*, *greh*, *navuk* (drugostopenjska tvorjenka), *krst*, *potop*, *srd*, *svèt*, *vuk*, *zapoved*, ali s prevzeto besedotvorno podstavo, npr. *post*, (božji) *rop/rovpa*, *špot*, *trošt*. Večpomenskost priponskega obrazilnega morfema *- $\emptyset$*  je dokazljiva iz sobesedilne rabe, saj se pogosto izkazuje v besedotvornem pomenu dejanja in rezultata dejanja, le izjemoma časa glagolskega dejanja, npr. *post*, *potop*.

**1.2.1** V 18. stoletju se je zapisani terminološki fond krščanske, predvsem liturgične terminologije razširil s termini iz knjižnih prevodov in priredb ogrskih Slovencev in od začetka 19. stoletja vzhodnoštajerskih piscev (pod habsburško nadoblastjo, vendar z izobraževalnim in kulturnim zaledjem pri kajkavskih Hrvatih). Nekateri krščanski termini so glasoslovne različice osrednjih, npr. prekm. *čest- $\emptyset$* , *dug*. S krščanskimi termini, kot *vzhšt.* *blagoslav- $\emptyset$* , *kazen*, *kes*, *nagovor*, prekm. *blagor- $\emptyset$* , *blagoslov*, se da potrditi večjo razširjenost danega besedotvornega vzorca pri piscih s severovzhodnega obrobja kot pri osrednjih. V 19. stoletju se je terminološki knjižni fond izpeljank z ničtim obrazilom na račun opuščanja glagolskih samostalnikov v besedotvornem pomenu rezultata dejanja pomnožil s primeri, kot *obhod- $\emptyset$* , *oklic*, *posvet*, *zbor*.

**1.2.2** Poleg izpeljank poznamo od začetka 19. stoletja pogosto pojavljajočo se medponsko-priponsko zloženko z ničtim obrazilnim morfemom *vnebohod- $\emptyset$*  (v našem gradivu smo jo prvič opazili pri Vodniku v katekizmu iz leta 1811) namesto *vnebohojenje*, *vzhšt.* je *vnebostop- $\emptyset$* . V to skupino lahko uvrstimo tudi *vzhšt.* zloženko *milodar- $\emptyset$* .

**1.3** Produktivnost tvorbe izkazujejo tudi izglagolske izpeljanke ženskega spola na *-a* s primeri *moka*, *rota*, *slava*, znanimi iz Brižinskih spomenikov. Izrazi *hvala*, *obljuba*, *odveza*, *pokora*, *postava*, *pregreha*, *prisega*, *sprava*, *zahvala*, *zaveza* so v knjižnih izdajah najprej potrjeni kot protestantski termini 16. stoletja. Vzhodnoslovenski prostor (od knjižnih izdaj 18. stoletja dalje) izpričuje primere drugače motiviranih tvorjenk, npr. prekm. *dika*, *moka*, *ožala*, *vzhšt.* *plača* 'plačilo', *potrda*. Sobesedilo je razkrilo pomensko nerazločevalnost obrazilnega morfema *-a*, ki je izpričan v besedotvornem pomenu dejanja in/ali rezultata glagolskega dejanja.

<sup>18</sup> Stcsl. *blagosloviti*, *blagoslavljati* je prevod lat. *benē dicere*, dobesedno 'dobro govoriti' (Snoj 1997: 44).

**1.4** Po produktivnosti tvorbe sledijo izglagolske tvorjenke s priponskim obrazilom *-ba*, ki izkazujejo stabilno rabo na vsem slovenskem jezikovnem ozemlju. Primer se pojavlja že v Celovškem rokopisu *iskušba/iskusba* (*ne wuppelay wednero yf/kufbo*, I 6), od protestantskih besedil 16. stoletja dalje pa so potrjeni primeri, kot *bramba*, *naredba*, *služba*, *sodba*, *tožba*, razlikovalno v 18. stoletju prekm. *molba*. V krščansko terminologijo so se po metaforičnem pomenskem prenosu verjetno oblikovale iz starejših pravnih terminov, ki so urejali tedanja pravna razmerja. Večjo produktivnost tvorbe je opaziti v vzhodnoštajerski knjižni različici, npr. pri Dajniku *posvečba*, *svedočba* (poleg *svedočtba*), *zaslužba*. Obrazilni morfem *-ba* je pomenil rezultat glagolskega dejanja; izjemoma se je potrjeval kot pomensko nediferenciran, npr. *sodba* je pomenila tudi dejanje 'sojenje'.

**1.5** Ostale izglagolske terminološke tvorjenke v besedotvornem pomenu dejanja so večinoma izpeljanke z malo produktivnimi priponskimi obrazilnimi morfemi, ki so se realizirali v posamičnih krščanskih terminih. Na tem mestu je treba opozoriti na zanimivo nasprotje. Kljub neproduktivni tvorbi kažejo tvorjenke s priponskim obrazilom *-tov* in etimološko različico *-tev* (prekm.) ter *-tva*<sup>19</sup> veliko število pojavitev v nabožnih besedilih: *molitov/molitev* in *molitva*. Vsaj do začetka 19. stoletja se je pri osrednjeslovenskih piscih prvo obrazilo zapisovalo kot *-tou* (protestanti 16. stoletja *-tuv*), v prvi polovici 19. stoletja pa je že izpričana etimološka oblika *-tev*.<sup>20</sup> V vzhodnoštajerski knjižni različici je dani krščanski termin zapisan z značilnim priponskim obrazilom *-tba*: *molitba*, ki je izkazan tudi v primerih *priporočitba*, *stvoritba*, *svedočtba*. Obrazilni morfem *-tva*, npr. *mazilitva*, *odrešitva*, *vstانيتva*, *žrtva*, potrjuje v narečni podstavi izpričano produktivnost danega besedotvornega vzorca.<sup>21</sup> Pri osrednjih piscih se namreč na identično besedotvorno podstavo pripenjajo drugačna priponska obrazila, npr. *maziljenje*, *odrešitev*, *vstajenje*. Priponsko obrazilo *-tvo* se s krščanskim terminom *odrešitvo* izkazuje le pri Trubarju in Dalmatinu, kar kaže na možnost, da je v času oblikovanja knjižnega jezika sredi 16. stoletja postala tovrstna izpeljava neproduktivna.<sup>22</sup> Obravnava krščanske leksike v sobesedilni rabi tudi na tem mestu kaže na nerazločevalnost besedotvornih vzorcev, ki so izpričani tudi v besedotvornem pomenu rezultata glagolskega dejanja, npr. *molitov/molitev* in *molitva*, in sredstva glagolskega dejanja, npr. *daritev* in *daritva*.

<sup>19</sup> A. Bajec (1950: 62–63) se je strinjal z Miklošičem, ki je domneval, da gre za prehod *-tva* > *-təv*, čeprav bi po analogiji tipa *brady* > *bradəv* > *bradvā* predvidevali prehod *-təv* > *-tva*. Iz današnjega stanja v slovenščini se da ugotoviti, da so samostalniki na *-ty* prestopili v *-təv*, prav tako so samostalniki na *-tva* prešli v *-təv*. Večina sklonov je bila obema tipoma enaka, zato so se mešali. Bajec je ugotovil, da sta se v osrednjih narečjih ohranili obe obliki s premočjo na *-təv*, na vzhodu pa *-tva*.

<sup>20</sup> Pri prekmurskih piscih od prvih knjižnih izdaj zasledimo zapis prevzetega termina *cerkev*, medtem ko pri osrednjih piscih poznamo različne zapise: *cerkou*, *cerkov*, *cerkuv*, *cerku*, *cirquu*.

<sup>21</sup> B. Rajh (1998, 2002) je na podlagi primerjave besedotvornega gradiva iz Dajnkove slovnice in njegovih besedil z besedotvornimi značilnostmi v narečju, iz katerega naj bi Dajniko izhajal pri normiranju knjižnega jezika, ugotovil, da se besedotvorni podobi obeh jezikovnih sistemov v precejšnji meri ujemata. Med drugim je za pogosto obrazilo *-ba* Dajniko v opombah navajal narečno dvojnico *-va* (1998: 133); gre za morfema *-ba* in *-tba* in narečno dvojnico *-tva* (poudarila A. L. R.).

<sup>22</sup> Izraz *odrešitvo* smo v terminološki rabi našli pri Dajniku (1826), prim. izraz *ločitvo* pri Trubarju (*Ta prvi deil tiga noviga testamenta*, 1557, ni pa več potrjen v delu *Ta celi novi testament*, 1581–1582).

**1.6** Kot smo že sproti ugotavljali, zgodovinska terminologija daje vpogled tudi v razvojne spremembe besedotvornih pomenov terminoloških tvorjenk. Poglejmo si primer na priponskem obrazilu *-ek (-ək)*. Sprva v pomenu dejanja se je krščanski termin *odpustek* pojavil že v Brižinskih spomenikih, ki mu je v stoletjih rokopisne dobe konkurirala mlajša tvorjenka *odpuščanje*. Priponsko obrazilo *-ek* je s pomen-skim premikom v protestantizmu »doseglo« besedotvorna pomena rezultata in sredstva glagolskega dejanja: *deliti odpustke*. (V ljudskem cerkvenem jeziku je *odpustek* tudi predmet 'spominek z romanja, sejma'.) Rezultativnost besedotvor-nega pomena obrazila *-ek* izkazujeta tudi krščanski tvorjenki osr. *ostanek* 'relikvija' in vzhšt. *zavitek* 'zaveza', pomen dejanja pa prekm. *žitek* 'življenje'.

**1.7** Priponsko obrazilo za tvorbo krščanskih terminov srednjega spola *-(i)lo* je večpomensko. Izpeljanke iz sekundarnih glagolov na *-iti* izkazujejo produktivnost v besedotvornem pomenu sredstva glagolskega dejanja, npr. *blažilo* 'zakramental', *kadilo*, *kropilo*, *plačilo*. Izjemoma je obrazilni morfem *-(i)lo* v terminu *obhajilo* izpričan tudi za besedotvorne pomene: dejanje 'praznovanje, obhajanje praznika', rezultat dejanja<sup>23</sup> in čas glagolskega dejanja, npr. pri vzhodnoštajerskih piscih.

**1.8** Besedotvorni pomen dejanja izkazujejo še naslednja malo produktivna priponska obrazila: *-ezen* (osr. *ljubezen*), *-av* (prekm. *ljubav*), *-el* (prekm. *pogibel*), *-vina* (vzhšt. *žrtvina*, prim. prekm. *jestvina*, *pitvina*), *-nja* (osr. *izkušnjalskušnja*, *prošnja*, tvorjenki iz predložne zveze osr. *povodnja* in prekm. *odprošnja*), *-njava* (osr. *izkušnja/skušnja*); rezultat glagolskega dejanja pa *-elo* (osr. *razpelo*). Priponskim obrazilom *-enga/-inga* in *-unga* (*glihenga*, *grevenga*, in *grevinga*, narečno celo *grivinga* (stvnem. \**giriwinga*), *manenga*, *ord(n)inga* in *ordnunga*, *štra(j)fenga* in *štra(j)ffinga*) pripisujemo nemški prevodni vpliv.<sup>24</sup> Obrazilna mor-fema *-stvo* in *-štvo*<sup>25</sup> sta pri Trubarju vsaj pri naslednjih primerih še različici, ki izražata besedotvorna pomena dejanje in rezultat glagolskega dejanja, npr. v izpe-ljankah *prešustvo*, *prešušstvo*, *šustvo*, *šuštvo*. Za čas glagolskega dejanja smo našli termin *rojstvo*. Obrazilni morfem *-stvo* je izpričan tudi pri zlaganju, npr. osr. *krivoverstvo*, vzhšt. *ljudomorstvo*.

<sup>23</sup> A. Bajec (1950: 30) je opozoril na obstoj tvorjenk, kjer se je izvršil pomenski prehod od sredstva, s katerim se opravlja dejanje, na samo dejanje ali na učinek. Prepričan je bil, da je priponsko obrazilo v današnjem času živo le še v pomenu sredstva.

<sup>24</sup> H. Striedter Temps (1963: 75–76) razlaga, sklicujoč se na Bajca, Kranzmayerja, Vondraka, in druge, da gre za prevzeti priponski obrazili, ki sta ju hkrati s prevzeto besedo naši predniki (in nekateri drugi Slovani) sprejeli iz nemščine: sodobno nemško *-ung*, srvnem. *-unge*, stvnem. *-unga* in srvnem. bavarsko *-inge*, stvnem. *-inga*. Zaradi pojava moderne vokalne redukcije (*štraifānga*) sta v starejših besedilih potrjeni pisni različici *štraifinga* in *štraifēnga*.

<sup>25</sup> I. Stramljič Breznik (2004: 17) je upoštevala priporočilo M. Sokolove, *Kapitolky zo slovenskej morfo-lógie*, Prešov 1995, da pri t. i. morfemskih vozlih v besedotvorju morfemsko mejo pomaknemo v korist korena, prav tako se v primerih, ko se srečata dva obrazilna morfema, meja prestavi v korist podstave. Po tem načelu je morfemizirala tvorjenke po besednih družinah, npr. *básniš-ki*, *básniš-tvo*.

## 2 Izglagolske tvorjenke z besedotvornim pomenom vršilca dejanja

Med krščanskimi termini beležimo največji izbor obrazilnih morfemov pri izglagolskih tvorjenkah z besedotvornim pomenom vršilca dejanja (*nomina agentis*). Nove besede so nastajale s pomočjo priponskih obrazil iz proste, izjemoma predložne ali zložene skladenjske podstave. Prevladujoča besedotvorna vrsta je izpeljava, tvorjenka pa navadna izpeljanka.

**2.1** V nabožnih besedilih osrednjih in vzhodnoštajerskih piscev je *-nik* za glagolniškim najbolj produktivno priponsko obrazilo izglagolskih krščanskih terminov. Pri prekmurskih piscih so krščanski termini z obrazilnim morfemom *-nik*, ki je lahko nenaglašen ali naglašen, v primerjavi s tistimi na *-vec* in *-ar* po produktivnosti tvorbe bolj enakovredno zastopani. Naglašeno *-ník* in nenaglašeno priponsko obrazilo *-nik* se vežeta na nedovršno in dovršno besedotvorno podstavo. Poglejmo si nekaj tvorjenk z naglašnim obrazilom pri osrednjih piscih, npr. *krstnik*, *ohranenik*,<sup>26</sup> *prošnik*, *razsvetnik*, *rešnik*, *sodnik*, *srednik*, *spovednik*, *tolažnik*, *(v)učeník*, *zapovednik*. Besedotvorni vzorec z nenaglašnim priponskim obrazilom je bil manj produktiven: *namestnik* (tvorjenka iz predložne zveze), *stvarnik*, *prešuštnik*, *zagovornik*. Ob robu zapišimo, da so se z nenaglašnim priponskim obrazilom *-nik* po izpredložni tvorbi prevajala poimenovanja za dele posvečenih oblačil, kot *naplečnik*, *naročnik* (Kastelec 1688). Iz prekmurske knjižne tradicije so znane terminološke tvorjenke na *-nik* s prevzeto besedotvorno podstavo, npr. *oročnik* vekivečnoga blaženstva (*örök* 'dedič') in *talnik* Kristusovega odrešenja (*Teilnehmer* 'udeleženeč'), samo pri vzhodnoštajerskih piscih<sup>27</sup> pa naslednje tvorjenke s podstavo slovanskega izvora in z nenaglašnim *-nik* ali naglašnim priponskim obrazilom *-ník*, npr. *darovnik*, *hvalnik*, *nasledovnik*, *nastopnik*, *poglavnik*, *potrdnik* 'birmanec', *služnik*, *strežnik* 'ministrant'.

**2.2** Para k priponskima obraziloma *-nik* in *-ník* za moški spol predstavljata priponi *-nica* in *-níca* za ženski spol. Nenaglašeni obrazilni morfem se lahko pripenja na prevzeto podstavo, npr. prekm. *oročnica*, praviloma pa na domačo besedotvorno podstavo, npr. osr. *besednica*, *prešuštnica*, kor. *odžalnica*, vzhšt. *priporočnica*, *razveselnica*. Z naglašnim *-níca* so iz osrednjega knjižnega jezika znani primeri poimenovanj za devico Marijo, npr. *pomočnica*, *porodnica*, *srednica*.

**2.3** Obrazilni morfem *-vec* (*-væc*) izkazuje največjo produktivnost, če obenem upoštevamo izglagolske, izpridevniške in izsamostalniške terminološke tvorjenke, ki nastopajo v vlogah vršilca dejanja, nosilca lastnosti s slovnično kategorijo živosti ali nosilca povezave (opravkarja<sup>28</sup>) s slovnično kategorijo živosti. V danem okviru smo se omejili le na izglagolske tvorjenke moškega spola na *-vec*. S priponskim

<sup>26</sup> V skladenjski podstavi izpeljanke *ohranenik* 'Kristus' je tisti, ki ohranja. Pomensko neustrezna je skladenjska podstava tisti, ki je ohranjen, zato termina na moremo razvrstiti med izpridevniške tvorjenke. (Prim. *odrešenik* in druga poimenovanja za božjega sinu.)

<sup>27</sup> B. Rajh (2002: 117) je ugotovil, da je pogostnost nekaterih obrazil za vršilca dejanja v knjižnojezikovni različici večja kot v narečju sicer znanih obrazil *-nik*, *-ec*, *-avec* in *-itel*.

obrazilom *-vec*, pripetim na domačo besedotvorno podstavo, so se tvorile navadne izpeljanke, izjemoma zloženske, npr. osr. *bogovec*, *opominjavec*, *oznanovavec*, *posvečovavec*, *premagavec* in *premagovavec*, *spoznavavec* in *spoznovavec*, *spravljavec*; *postavodajavec*. Besedotvorni vzorec je bil zelo produktiven pri Dajniku in Murku npr. *oživljavec*, *prelamavec*, *razširjavavec* 'oznanjevalec', *skušavavec*, *spovedovavec*, *zderžavavec*. Obrazilo se je izjemoma pripenjalo na prevzeto besedotvorno podstavo, kot vzhšt. *polonavec*, *štrafvavec*.

**2.4** Po razširjenosti sodeč je priponsko obrazilo *-ar* namesto *-nik* ali *-tel*' prišlo v slovanske jezike s prevzetimi besedami, a je ob domačih podstavah tako rodno, da ga v sodobnosti ne občutimo kot tujega. S prevzemom krščanstva smo v terminološki fond sprejeli prevzete tvorjenke in z njimi premenjeno obrazilo *-ar*, npr. *pridigar* (< nem. *Prediger*), *puntar*, *troštar*, *vižar*. Zgodaj se je priponsko obrazilo začelo pripenjati na domačo besedotvorno podstavo, in sicer kot nenaglašeni morfem *-ar*, npr. *(i)zveličar*, ali kot naglašeni obrazilni morfem *-ár*, npr. *pisar*, *poglar*, *vladar*, prekm. *spovidar*. Nenaglašeno priponsko obrazilo *-ar* se je v največji meri ohranilo v prevzetih krščanskih tvorjenkah iz samostalniške podstave, npr. *benediktinar*, *cistercijanar*, *dominikanar*, *franciskanar*, *jezuitar*, *kalvinar*, *luteranar* (Kastelec 1688). Kot izjema se kaže nepremenjeno priponsko obrazilo *-er* pri terminu *bernardiner*.<sup>29</sup>

**2.5** Za ženski spol so se tvorili parni termini z dvema priponskima obraziloma *-arica*, npr. osr. *troštarica*, in *-ica*, npr. pri medponsko-priponski zloženki stsl. izvora, prekm. *bogorodica*.

**2.6** Po produktivnosti tvorbe sodi obrazilni morfem *-tel* na tretje mesto. Tvorijo se iz sedanjika nedovršnih in dovršnih glagolov. Posebnost besedotvornega vzorca se kaže v tem, da v besedilnih virih osrednjeslovenskih piscev med terminološkim besedjem sploh ni potrjen, medtem ko je iz gradiva prekmurskih piscev morfem *-tel* razviden kot tvorno obrazilo krščanskih terminoloških tvorjenk. Krščanska tvorjenka *spasitel*' je izpričana že v Brižinskih spomenikih.<sup>30</sup> Produktivnost danega besedotvornega vzorca si lahko predstavljamo s primerjavo, koliko različnih obrazilnih morfemov se je pripenjalo na enake besedotvorne podstave v osrednje-

<sup>28</sup> Prim. Toporišič (2000: 176–177); Stramljič Breznik (1999): Izsamostalniške izpeljanke s pomenom opravkarja (140–147), Specializiranost obrazil za izpeljanke s pomenom vršilca dejanja, nosilca lastnosti ali stanja in opravkarja (158–166).

<sup>29</sup> Izsamostalniških zloženk z obema prevzetima sestavinama v skladenjski podstavi, ki imajo citatno prevzeto priponsko obrazilo *-er*, je največ potrjenih pri protestantskih piscih 16. stoletja: *bidertaufer*, *cehmošter*, *farmoster/farmošter*, *šulmoster/šulmojster*, ki so jih kasneje vsaj v formalni rabi nadomestile normativno prevedene ali nove prevzete ustreznice.

<sup>30</sup> Po Bajcu (1950: 37) je slovensko knjižno obrazilo *-telj* izposojeno iz stsl. in hs. Očitno se je ohranjalo po cirilmetodovski tradiciji panonskega prostora v prekmurskih knjižnih izdajah, morda pod vplivom vzhodnih obrobni narečij, kjer je še živo. Po našem gradivu sodeč je podstava terminološki tvornosti vsekakor panonski jezikovni prostor. Da liturgični termini severovzhodnega dela po vsej verjetnosti izkazujejo kontinuiteto s slovanskim bogoslužjem Cirila in Metoda v 9. stoletju, je v več razpravah po primerjalnih analizah dokazovala M. Orožen (1993, 1996).

slovenskem knjižnem jeziku (gl. tudi Legan Ravnikar 2002: 356). V prekmurskem knjižnem jeziku obrazilo *-tel* najdemo namesto obrazila *-nik*: prekm. *stvoritel*, osr. *stvarnik*, namesto *-ar* prekm. *zveličitel*, osr. *zveličar*, in namesto *-vec*: prekm. *posvetitel*, osr. *posvečovavec*. Izpisi iz danih prekmurskih evangeličanskih in katoliških del so pokazali še na obrazilo *-teo* in njegovo različico *-teu*, pri čemer gre verjetno za manjšo razliko v govorni podobi danih terminov v primerjavi s priponskim obrazilom *-tel*. Obrazilni morfem *-teo* se izkazuje kot prevladujoč, *-teu* pa kot redka dvojnica, kar dokazujejo primeri *batriviteo*, *krstiteo*, *nastaviteo*, *obeseliteo*, *odkupiteo*, *odpustiteo*, *osloboditeo*, *presvetiteo*, *spraviteo*, *stvoriteo* z različico *stvoriteu*,<sup>31</sup> *voditeo*, *vučiteo*, *zagovoriteo*, *zveličiteo*. V zbranem gradivu za odzadnji slovar V. Novaka (1988) je razmerje izglagolskih tvorjenk z obraziloma *-tel* in *-teo* približno enakovredno. Med krščanskimi termini so potrjene tudi dvojnice: *krstitel* in *krstiteo*, *stvoritel* in *stvoriteo*, *obeselitel* in *obeseliteo*, *zveličitel* in *zveličiteo*. V vzhodnoštajerskih verskih priročnikih so terminološke tvorjenke na *-tel* bolj pogoste kot v narečnem besedotvornem sestavu. Poglejmo si primere: *branitel*, *častitel*, *krstitel*, *molitel*, *odrešitel*, *razsvetitel* 'razsvetljevalec', *razveselitel*, *soditel* (konkurenčna tvorjenka terminoma *sodja* in *sodec*), *spočetel*, *stvoritel*, *svetitel* 'posvečevalec', *vučitel*.

**2.7** Ostali tvorbeni vzorci izglagolskih tvorjenk z abstraktnim pomenom vršilca dejanja, večinoma značilni za posamezne knjižne različice, so ostajali na obrobju terminološke tvorbe. To so primeri navadnih izpeljank z ničtim priponskim obrazilom, npr. osr. *prerok-ø*, prekm. *prorok-ø*, zloženk *zlodej* in vzhšt. *krvosvedok*; s priponskim obrazilom *-a*, npr. osr. *priča*, prekm. *sluga*; z vzhodnoštajerskim priponskim obrazilom *-ja*, npr. *sodja*; vzhšt. *-ika*, npr. *vladika*; prekm. in vzhšt. *-ec*, npr. *sodec*; osr. *-ič*, kot *dedič*, *erbič*, *mrlič* (tudi *-lec*: *mrlec*); z obrazilnim morfemom v vseh knjižnih različicah *-ir*, npr. *pastir*; osr. *-ih*, npr. *varih*; prekm. *-ač*, npr. *pisač*, *varuvač*.

**3** Za rezultat glagolskega dejanja se je kot priponsko obrazilo krščanskih terminov uresničeval edinole morfem *-ščina*, npr. osr. *erbščina*, *pokorščina*.

**4** Za besedotvorni pomen kraja glagolskega dejanja izkazuje produktivno rabo obrazilni morfem *-išče*: *pokopališče*, *posvetilišče*, *sprav(l)išče*, *stanovišče*, *zbirališče*. Neproduktivni priponski dvojnični obrazili *-el* in *-eo* se pojavljata na primeru frekventnih tvorjenk osr. *pekel*, prekm. *pekeo*. Druge terminološke tvorjenke v pomenu kraja dejanja so izpričane v obrednem besedilu Muršca (1850) in vzhodnoštajerskih katekizmah, kjer se krščanski termini le deloma prekrivajo z osrednjimi in prekmurskimi ustreznici (Legan Ravnikar 2002: 363). Izluščimo lahko dva produktivna tvorbeni vzorca. To so izpeljanke z ženskima priponskima obraziloma *-lnica*, npr. *darilnica*, *kadilnica*, *krstilnica*, *obredilnica*, *škropilnica*, in

<sup>31</sup> V alfabetařiju, ki zajema besedje iz petindvajsetih del prekmurskih piscev Temlina, Severja, Števana in Mikloša Küzmiča, Bakoša, Košiča, Agustiča in drugih od leta 1715 do leta 1886 (Novak 1987), smo našli le pri treh tvorjenkah: *nepriateu*, *stvoriteu*, *posvetiteu*.

-nica,<sup>32</sup> npr. *pokleknica*, *mivnica*, *shodnica*, *tabornica*; vzhšt. *krstnica* 'krstni kamen'. Besedotvorni vzorec s priponskim obrazilom -nica je pomensko nerazločevalen, saj izkazuje tvornost tudi za besedotvorni pomen predmeta, povezanega z dejanjem, npr. pri tvorjenkah iz predložne zveze *dopetnica*, *nadravnica*, *naglavnica*, *naročnica*, *ovratnica*, *poravnica* in izpeljanki *služnica* 'oblačilo, v katerem duhovniki strežejo škofu'. Za poimenovanje kraja dejanja sta pri vzhodnoštajerskih piscih potrjeni priponski obrazili -(e)nik, npr. v terminu stesl. izvora *žrtvenik*, in -rna, npr. *krstirna*.

5 Med izglagolskimi krščanskimi termini zasledimo malo tvorjenk z besedotvornim pomenom časa glagolskega dejanja. Pogosteje se pojavljata tvorjenki s priponskim obrazilom -ja: *nedelja*, ki se je v 10. stoletju tvorila z ničtim obrazilnim morfemom *nedel-∅* (Brižinski spomeniki), kakor tudi termin *post-∅* s prevzeto besedo v skladenjski podstavi.

## 6 Sklep

Iz predstavitve besedotvorne tvorbe krščanskih, predvsem liturgičnih terminov lahko povzamemo, da se besedotvorni vzorci po produktivnosti tvorbe in frekvenci primerov v besedilih knjižnojezikovnih različic med seboj deloma prekrivajo, deloma razlikujejo. Iz tipološke predstavitve lahko prepoznavamo sistemsko tvorbo krščanskih terminov in besedotvorni sistem z značilnostmi, ki jih izkazuje terminološka tvorba nasploh.

## Krajšave

kor. – v koroški različici osrednjega knjižnega jezika

osr. – v osredneslovenskem knjižnem jeziku

prekm. – v prekmurskem knjižnem jeziku

stesl. – starocerkvenoslovansko

srvnem. – srednjevisokonemško

stvnem. – starovisokonemško

vzh. – vzhodnoslovenski tip knjižnega jezika (prekm., vzhšt. in kajkavski knjižni jezik)

vzhšt. – v vzhodnoštajerski knjižnojezikovni različici

## Viri

BURGAR, Jožef, 1833: *Listi in evangelji (Molitve per slushbi boshji s glavino kershanskiga uka)*. Ljubljana.

ČANDIK, Janez, 1615: *Catechismus*. Augsburg.

DAJNKO, Peter, 1826a: *Evangelia inu listuvi*. Radgona.

DAJNKO, Peter, 1826b: *Veliki katehizem*. Radgona.

<sup>32</sup>Obrazilni morfem -nica je bil bolj tvoren pri izpeljavi izsamostalniških terminoloških tvorjenk, npr. *gospodnica*, *pepelnica* (prekm. *pepeonica*), tudi v množini potrjenih terminih *svitnice*, *večernice*, *zorenice*.

- DALMATIN, Jurij, 1580: *Catehismvs*. Ljubljana.
- DALMATIN, Jurij, 1585: *Agenda*. Wittenberg.
- GUTSMAN, Ožbalt, 1780: *Evangelie ino branje ali pisme (nemško-slovenski)*. Celovec.
- GUTSMAN, Ožbald, 1790: *Ta velki katekismus s prashanjami inu odgovarmi*. Celovec.
- HIPOLIT (GAIGER, Janez Adam), 1715: *Evangelia inu lystuvi (Catechismus)*. Ljubljana.
- JAPELJ, Jurij, 1779, 1787: *Ta veliki katekismus s prashanjami inu odgovormi (nemško-slovenski v 1. izdaji, le slovenski v 2. izdaji)*. Ljubljana.
- JAPELJ, Jurij, 1787: *Lysti inu evangelia*. Ljubljana.
- JERAN, Luka, 1852: *Keršanski junak ali molitvene bukvice za slovenske vojake in sploh katoliške mladenče*. Ljubljana.
- KASTELEC, Matija, 1688: *Navuk christianski*. Ljubljana.
- KRELJ, Sebastijan, 1566: *Otrozhia biblia*. Regensburg.
- KREMPL, Anton, 1843: *Sveti nedelni in svetešni evangelji*. Gradec.
- KÜZMIČ, Mikloš, 1780: *Kratka summa velikoga katekizmus*. Sopron.
- KÜZMIČ, Mikloš, 1783: *Kniga molitvena*. Sopron.
- KÜZMIČ, Števan, 1754: *Vöre krsztsanszke kratki navuk*. Halle.
- MURŠEC, Jožef, 1850: *Bogočastje sv. katolške cerkve*. Gradec.
- PAGLOVEC, Franc Mihael, 1741: *Evangelia inu branje (Catechismus)*. Ljubljana.
- PAGLOVEC, Franc Mihael, 1742, 1767: *Svesti tovarsh enga sledniga christiana (Catechismus)* (2. in 4. izdaja). Ljubljana.
- (PARHAMER, Ignacij), 1760: *Catechismus*. Ljubljana.
- (PARHAMER, Ignacij), 1777: *Knishiza spitavanya teh pet glavnih shtükov kershanskega navüka*. Gradec.
- POHLIN, Marko, 1768: *Ta male catechismus*. Dunaj.
- SCHÖNLEBEN, Janez Ludvik, 1672: *Evangelia inu lystuvi (Catechismus)*. Gradec.
- SLOMŠEK, Anton Martin, 1845: *Sveti evangelji (Katekizem svete katolshke vere)*. Celje.
- SLOMŠEK, Anton Martin, 1851, 1869: *Mali katekizem za prvošolce* (1. in 2. izdaja). Dunaj.
- TAUFFERER, Franc Ksaver, 1770, 1804: *Kratki sapopadik kershanskiga navuka sa otroke inu kmetishke ludy* (1. izdaja in ponatis). Ljubljana.
- TEMLIN, Ferenc, 1715: *Mali catechismus*. Halle.
- TRUBAR, Primož, 1550: *Catechismvs*. Tübingen.
- TRUBAR, Primož, 1555: *Catechismvs*. Tübingen.
- TRUBAR, Primož, 1564: *Cerkovna ordninga*. Tübingen.
- TRUBAR, Primož, 1575: *Catehismvs sdveima islagama*. Tübingen.
- VODNIK, Valentin, 1811: *Kershanski navuk sa illirske deshele*. Ljubljana.

## Literatura

- BAJEC, Anton, 1950: *Besedotvorje slovenskega jezika 1. Izpeljava samostalnikov*. Ljubljana.
- DANILENKO, Valerija Petrovna, 1977: *Russkaja terminologija*. Moskva.
- JESENŠEK, Marko, 2005: *Nastanek in razvoj prekmurskega knjižnega jezika*. *Slavistična revija* 53/1. 1–12.
- KASTELEC, Matija, VORENC, Gregor, 1680–1710, 1997: *Dictionarivm latino-carniolicvm*. Preobrnil Jože Stabej: *Slovensko-latinski slovar*. Ljubljana: ZRC SAZU.



- LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 2002: Diferencialni razvoj obredne terminologije v pokrajinskih knjižnih različicah 18. stoletja in začetka 19. stoletja. *Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika: ob življenjskem in strokovnem jubileju prof. dr. Martine Orožen*. Ur. M. Jesenšek, B. Rajh, Z. Zorko. Maribor: Slavistično društvo (Zora 18). 354–366.
- LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 2003: Oblikovanje obredne terminologije v okviru normiranja slovenskega knjižnega jezika. *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje (Obdobja 20)*. Ur. A. Vidovič Muha. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 563–580.
- LEGAN RAVNIKAR, Andreja, 2004: Nekaj tipov zamenjav krščanskih terminov po slovenskih besedilnih virih. *Terminologija v času globalizacije*. Zbornik prispevkov s simpozija Terminology at the time of globalization v Ljubljani, 5.-6. junija 2003. Ur. M. Humar. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 245–263.
- MERŠE, Majda, 2003: Glagolski kalki v zgodovini slovenskega knjižnega jezika (prevzemanje, raba in primerjava s stanjem v slovanskih jezikih). Zbornik referatov za trinajsti mednarodni slavistični kongres. *Slavistična revija* 51/posebna številka. 81–103.
- MERŠE, Majda, 2005: Glagolski priponi -ova- in -ava- v jeziku slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja. *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika*. Ur. M. Jesenšek. Maribor: Slavistično društvo (Zora 32). 353–379.
- MIKLOŠIČ, Fran, 1886: *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien.
- NOVAK, Vilko, 1987: *Alfabetarij slovarja stare knjižne prekmurščine*. Na podlagi slovarskih sestavkov alfabetarij izdelala Nataša Slavinec. Tipkopis. Hrani Sekcija za zgodovino slovenskega jezika ISJFR ZRC SAZU v Ljubljani.
- NOVAK, Vilko, 1988: *Od zadnji slovar stare knjižne prekmurščine*. Tipkopis. Hrani Sekcija za zgodovino slovenskega jezika ISJFR ZRC SAZU v Ljubljani.
- OROŽEN, Martina, 1968: Kategorija abstraktnih samostalnikov v slovenskem knjižnem jeziku. *Zbornik za filologiju i lingvistiku* 11. Novi Sad. 211–218.
- OROŽEN, Martina, 1980: Besedotvorne pomenske kategorije knjižnih besedil v začetku 19. stoletja. *16. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj*. Ur. J. Toporišič. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 24–33.
- OROŽEN, Martina, 1986: Oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja (Ob Cigaletovem nemško-slovenskem terminološkem slovarju). *Slovenski jezik v znanosti* 1. Ur. A. Vidovič Muha. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 133–149.
- OROŽEN, Martina, 1993: Kontinuiteta starocerkvenoslovanskega besedišča v slovenskem jeziku. *Slavistična revija* 41/1. 143–160.
- OROŽEN, Martina, 1996: *Poglavja iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika (Od Brižinskih spomenikov do Kopitarja)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- PLETERŠNIK, Maks, 1894–1895: *Slovensko-nemški slovar* 1–2. Ljubljana: Knezoškofijstvo.
- PRIESTLY, Tom, 1999: On Derivational Productivity in Slovene with Notes on Lexical Frequency and Awareness of the Norm. *Slovenski jezik. Slovene Linguistic Studies*. Ur. M. Snoj in drugi. Ljubljana: ZRC SAZU; Lawrence: University of Kansas. 3–32.
- RAJH, Bernard, 1998: *Knjižnojezikovno delo Petra Dajnka kot poskus standardizacije vzhodnoslovenskega narečja*. Doktorsko delo. Računalniški iztis. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- RAJH, Bernard, 2002: *Od narečja do vzhodnoštajerskega knjižnega jezika*. Maribor: Slavistično društvo (Zora 19).

- Slovar slovenskega knjižnega jezika* 1–5, 1970–1991. Ljubljana: SAZU, ZRC SAZU.
- SNOJ, Marko, 2003: *Slovenski etimološki slovar*. Druga, pregledana in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Modrijan.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena, 1999: *Prispevki iz slovenskega besedoslovja*. Maribor: Slavistično društvo (Zora 7).
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena, 2004: *Besednodružinski slovar slovenskega jezika*. Poskusni zvezek za iztočnice na B. Maribor: Slavistično društvo (Zora Priročniki 1).
- STRIEDTER TEMPS, Hildegard, 1963: *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*. Band 27. Wiesbaden.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Obzorja.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1986: Neglagolske tvorjenke v Trubarjevi Cerkovni ordningi. 16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi (Obdobja 6). Ur. B. Pogorelec. Ljubljana. 349–374.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1988: *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženek*. Ljubljana: Partizanska knjiga, Znanstveni tisk.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1989a: Zgradba glagolskih tvorjenk v Vorenčevem slovarju. *Obdobje baroka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi* (Obdobja 9). Ur. A. Skaza, A. Vidovič Muha, J. Sever. 275–289.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1989b: Zgradba neglagolskih tvorjenk v Vorenčevem slovarju. *Slavistična revija* 37/1–3 (Riglerjev zbornik). 171–188.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1989c: Zgradba tvorjenk v Brižinskih spomenikih. *Srednji vek v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi* (Obdobja 10). Ur. J. Toporišič. Ljubljana. 51–62.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1997: Tipologija slovenskih ustreznih nemških zloženkam v Gutsmanovem slovarju. *Jezikoslovne in literarnovedne raziskave*. Zbornik referatov 6. srečanja slavistov Celovec – Ljubljana, 1989. Ur. B. Pogorelec. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 39–54.
- ŽELE, Andreja, 1997: Slovenski razvoj besedotvornih pomenov pri izglagolskih samostalnikih, posebno pri glagolniku. *Slovenski jezik. Slovene Linguistic Studies*. Ur. M. Snoj in drugi. Ljubljana: ZRC SAZU; Lawrence: University of Kansas. 69–90.